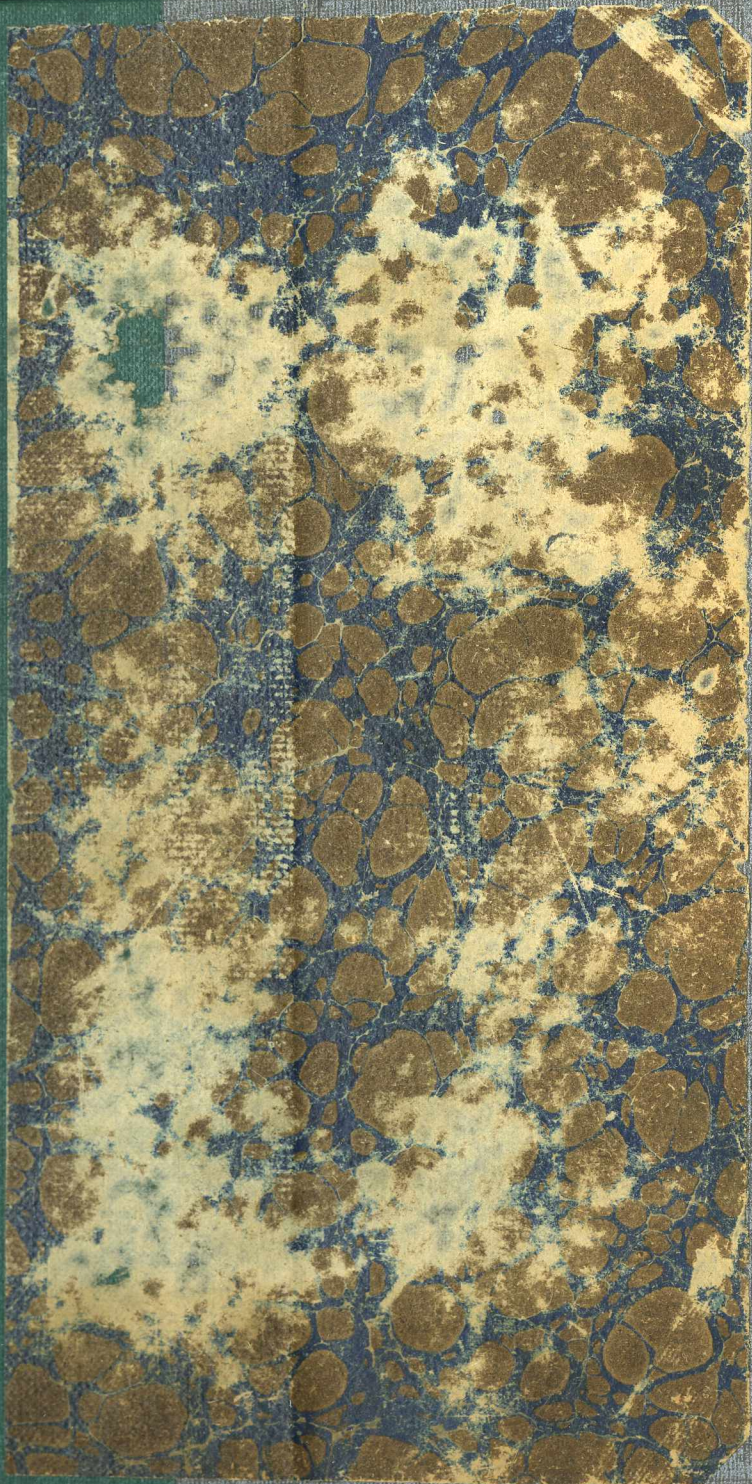

Politikai
röpiratok.

105.

24 105
833

EMLÉK BESZÉD,

mel'yet

A LÁZONGÓK GYLKA ALATT ELVÉRZETT
MAGYAROKÉRT,

folyó évi mart. 31., a szabadságtéri nagy templom-
ban tartott

GYÁSZ ISTENI TISZTELET

alkalmával mondott

BARDOCZ JÁNOS.

8.

KOLOZSVÁRTT.

NYOMATOTT AZ EVANG. REF. KOLLÉGYUM BETŪIVEL.

1849.

Kondult a harang; — és a lég búsdallamú át-
rezgésében viszhangzó, érczmoraja annak, ébresztő
lelkesítéssel üdvözi, a mindennapiság ölében szun-
nyadó kedélyeket kötelességök öntudata s teljesítésé-
re hiva fel a keresztényeket.

Hogy, kik az egész napot, önmagok, s világi
gondjaikba merülten szokták eltölteni: ne vonakodja-
nak abból egy két óranegyedet az Istennek — önma-
gok és a világ alkoto és fentartó úrának szentelni.

Elhangzott a harang kondulása.

És a szent hangok komoly zengeménye előtt, a
keresztény hivek áitatos része, azon ihletett fogé-
konysággal nyitja fel szive bensejét, mellyre azok
varázshatása hangolá, annak érzelmeit.

Ünnepélyes-komolysággal vonul hajlékából, ide
— a vallási hála, tisztelet és szeretet szent hajlékába.
Hogy itt, a' mindenható mennyei trónjának földi zsá-
molya — oltára előtt, — szive nagy adóját, kereszt-

tény kötelességét, — valódi keresztényhez illő, áitató buzgalommal rójja le. —

De mi szokatlan tünemény köti le, az e szent hajlékba lépő keresztény figyelmét?

Mit jelent, ama gyászravatalon szemlélhető, s az isteni tisztelet, imént lefolyt szertartásain átlengő, szokatlan gyászszínezet?

Mit jelentenek, az isteni tisztelet közzé szőtt, — és a sziv minden húrjain, fájdalmas megilletődéssel átregző szent énekek; mellyeknek ünnepélyesen magható búszengeménye, a lélek mőlyeig szál alá, — feltépve annak minden komoly gondolatait és érzelmeit? — és a mellyeknek, a köröttünkí lég lassu sohajiban fenlebegő végneszsze, még elménk és szíviünkben sem veszté el, nyomának zsengességét?!

Megfelel erre nekünk, a kat. egyháznak, elevenek és holtakra egyiránt kiterjedő, ama gyengéd gondoskodása, melly szerint, míg egyfelől az élők lelki és testi boldogságát, minden, köréhez tartozó eszközzel előtőrekedik segíteni: ébren virraszt addig emlékezete, az elhunytak felett is; és ezekért sem szünik meg esedezni Istenhez.

Egy testvéri lánczolat övedzi körül ugyan is az őszses kereszténységet; mellynek, a siron innen és túl létezők egész egyetemét, a szentek egyességében egy közös családi testületté összefűző szemei, a felebaráti szeretetből fejlőd emlékezet, ima és jótett kapcsolataiból szövődnek elválhatlan, szoros kötelékké.

Mi tehát ezen egyesség erejénél fogva, elhúnyt

keresztény társainkról megemlékezni, s értök a mindenhatóhoz engesztelő áldozatot nyújtani, egyik legszentebb keresztény kötelességünknek tartjuk.

— És midőn e szép keresztény kötelességet gyakoroljuk: valljon kifeledhetjük e gondjaink sorából, az ostrák zsarnokságnak véráldozatul elhullott, azon szerencsétlen véreinket, kik hazánk különböző pontjain, a királyhágon túl és innen, ellenünk bősitett vandal csordák gyilkja alatt elvérzettek?!

De kik ezen ártatlan véráldozatok?

Kik az istentelen gyilkosok?

Jártassátok szét szemeiteket, a kies magyarhon, királyhágotúli több részein; hol az ellenünk uszított szerbek és rácok, a Windischgräcz, és ennek több gaz czimboráji által, hazánk szent földére behozott zsoldosok, — a népek történetében hallatlan vandalsággal rombolnak, égetnek és gyilkolnak; — nem kimélvén vad dühök aggot és csecsemőt; védtelen nőket; és szüzeket — pokoli alávalósággal törve be az egyház és családikör szentélyébe is.

És ha e szemle után, megfontoljátok azt, hogy mindezen öldöklés és pusztítás, magának a királynak s családjának nevében, sőt nyilt parauca és sürgetésére követtetett a multban, s követtetik el a jelenben — akkor minden ártatlanul kiontott csepp vér nem azon főgyilkos oszt. családra száll e minden átkos következményeivel együtt, melly a közvetlen gyilkosokat, tekintélyes parauca, s uncsolása által ama vandalság elkövetésére ízgatta?! — És így a szeren-

csétlen elvérzetteknek a föld kebléből, eleven sebként felhullámzó sirdombjai, nem az oszt. családnak, ellenünk nyílt felzendülése, gaz hálátlansága, esküszegése, s soha meg nem bocsátható kegyetlenségéről tesznek e bizonyosságot ég és föld előtt?!

A királyhágon túl elvérzett szerencsétlen társaink főgyilkosa tehát maga az oszt. ház.

De lépünk át a királyhágon.

Az erdélyi fejedelmek hajdani székhelye; — az erdélyi magyaroknak, annyi sok viszontagságos századok zivatari közt, s a századok viharos medrében lezajlott anyi küzdelem és hanyattatás közt a nemzet hajdanából, majdnem egyedül fen maradt drága emlékszobra a maga drága ékeivel és kincseivel; az erdély története felett merengő emlékezetnek, oly sok megilletődést, vigasz és nyugpontot szolgáltató, Gyulafehérvár merül fel emlékezetemben; — a magakies vidékével, s vidékén lefolyt évezredes eseményeivel. —

Gyulafehérvár gazdag történeti emlékeiben és kincseiben; de gazdag, a természet áldásaiban is.

Az élet és társadalom, legdrágább anyagi elemeit és kincseit foglalja magában, a körötte fekvő, só és érczbányákban. A növényélet gazdag virányaitól elborított kalászdús rónák; szőlő halmok és erdők által körülövedzve, s a maros hatalmas hullámitól átjárva, s a rónatengerből, imitt amott, delien kiemelkedő faluk által megszaggatva; kevés helyt szemlélhető, érdeképet varázsolnak a vándor elébe.

És ezen történeti emlékeiben természet áldásiban, s kies fekvésében olly vonzó szép vidék, most elpusztulva, lakóinak tetemes része földönfutóvá, más rabbá, más gyilkosok véráldozatává válva; Erdély vidéken legszönyorosabb alakot mutat fel. —

Ott állott Enyed a tudomány, művészet és nemzetiségnek, más vele hason nagyságu városokat, évtizedekkel megelőző, gyors előhaladása és virulatában. És most ott áll Enyed, felégetve összerombolva, a falai közt véghez vitt gyilkolások véryomától párologó, gyászos romaiban; — megfosztva lakóitól, meg gazdagságától, meg minden ékeitől, miket neki természet és művészet adott. Mintha az élet és természet, virulat és mozgékonytság egyszerre költöztek volna ki falai közül.

És ha az itt, és ha az erdélyvidéki más helyeken véghezment gyilkolások és pusztítások elkövetőit keressük: mindenfelé nagy részt, azon hálátlan oláh fajt találjuk, a vérengzés és pusztítás véghezvivőjének, mellyet a mult évi tavaszon, tetemes jog és vagyon áldozatba kerülő nagylelkűséggel emelt fel a magyar a porból magához; nem sejtven, az emberiség történetében hallatlan, azon természet elleni gaz hálátlanságot hogy az oláh hála helyett, gyilokkal forduland, a magyar ellen, kinek visszszanyert emberi s polgári szabadságát köszönhette.

Azonban, az oláh butaságát; évezredes járma alatti elkeseredettségét, s a magyar ellen, innét eredt ellenszenvét — olly irtozatos vandalismusban ki-

törő felbőszültségre, az osztr. katonaság és szászságnak, az osztr. ház nevében tett ingerlése, sőt nyílt parancsa fokozta fel; s ápolta folyvást.

— Azon szászságról van itt szó, mely, a magyar kegyelméből, századok óta bitorolja, erdélyvidék legtermékenyebb kanaanját; mely az osztr. háznak, a magyar és székely romlására szőtt, minden gaz tervében, leghűbb szövetségese volt; igen, valahányszor a magyar és székely javának előmozdításáról volt a szó: a segédkezet nyújtók sorában a szász, mindig utolsó volt; s valahányszor, a magyar és székely megrontása kovácsoltatott: a szászt mindig elől lehetett szemlélni.

De, a történeti nevezetességre emelkedett, gyáva és félenk lelkü szász, a magyar ellen, önmagától moczczeni sem mert volna: ha számára, az osztr. háztámaszpont nem biztosítottik. —

Igy tehát, a királyhágon innen is, túl is, és mindenfelé elvérzett rokonink felkonczolását parancsoló főgyilkos: maga az osztrák ház!

Hogyan?! Hát hóhérunknak fogadtuk mi a habsburg családat, hogy kényekedve szerint gyilkoljon és pusztítson közöttünk mindenkit; minden tekintet nélkül a kor, nem és védtelen állapotra? vagy olly fejedelemnek, ki a nemzet megmásíthatlan törvénye szerint, s a nemzet színe előtt letett esküjénél fogva, védelmezze az ország határit, minden külmegtámadtatás ellen; s benn az ország keblében,

legyen őrangyala a polgári és családi élet biztos nyugalmanak. ? —

Igen az osztrák háznak, közte és a nemzet között kötött, esküvel megerősített, változhatlan törvényeink értelmében az lett volna kötelessége iránunkban, hogy egyeseknek, s az egész nemzetnek jóllétét, nyugalmit és boldogságát előmozdítani törekedjék. Ő azonban, mindezek helyett; országunkat zsoldosaival megtámadtatta, s pusztítottja; a különféle népfajokat ellenünk lázította; a nyugalom után sovárgó polgárokat, a legkietlenebb idősokban, békés tűzhelyök mellől felriasztotta, földönfutókká tette; s kik a zordon elemeknek útjokban áldozatul nem estek: azokat, iszonyú kegyetlenséggel le gyilkoltatta. És így, azon hálátlan gaz habsburgfaj melynek a nemzet atyjának kellett volna lennie: a nemzet bűsz hóhérává fajbult, oly annyira, hogy valóban teljesen indokolva találok az Isten irgalmát monopolisálni akaró, azon rendeletet, melly szerint az osztr. ház magáért naponkint milliókkal imádkoztatott; mert az osztr. háznak, csupán a jelen időben, ellenünk elkövetett vétkei olly iszonyatosak, miként azokat, millióknak, naponkint az osztr. házért esdő imája által is, csak alig remélhetni eltörölhetőknak.

Hátha az osztr. bünlajstromnak, háromszázados lánczolatán végig megyünk?!

Volt e valaha olly baja az osztr. háznak, mellyett neki a magyar okozott volna; és a mellyből őt, még is nem a magyar segítette volna ki?

Ellenben volt e valaha olly baja és nyomora a magyarnak, mellyből az ostr. ház ki igyekezett volna őt segíteni; sőt a melyet nem maga az osztr. ház okozott volna neki.

És az ostr. háznak, három századon át ellenünk elkövetett; hállátlan gazsága után is, találtathatnék magyar, ki, bár melly feltétel mellett is, ezen hállátlan fajjal hajlandó volna kibékülni.

Ki illyesmiről álmodik: vagy eszeveszett bolond, századikszor is hinni akarván annak, ki őt kilenczvenkilenczszer megcsalta; — vagy pedig honáruló czimborája, a létünk ellen bárdot emelt ellenségnek.

A magyar nemzet és osztr. ház közti köteléket tehát, maga az osztr. ház, a magyar nemzet élete ellen emelt gyilkával, végkép elmetszette. Azt soha többé auztriának muszka zsoldban álló diplomatai bármelly alattomos ármánnyal, összetartozni nem fogják.

Azonban, vigyázzunk, nehogy, midőn egyik zsarnoki járom alól felakarjuk magunkat szabadítani: egymás külsejére csillogó alakú, de idővel szinte veszélyessé fajulható jármat öltünk nyakunkra.

Más szóval; a magyar földnek, minden koronától megkell örökre tisztulni, ha a szabadság állandó birására akar számolni.

A világtörténet nem mutat fel egyetlen példát az összes emberiség múlt s jelen életében, arra hogy a királyság alatt a népboldogság felvirulhatott s állandóan fenmaradhatott volna.

A királyság jótéteményeit, a' királyi család, ennek környezete, meg egy pár magas felekezet zsákmányolta ki mindenfelé és mindenkor, a nép millióinak rovására. S a mint növekedett, a királyság javadalmaival egyedáruskodók jólléte fénye és hatalma: ép úgy szállott alább a népmillioinak boldogsága. —

A nép, bármelly királyságtól nem remélhet szabadságot és boldogságot.

A népüdv, egyedül a köztársaság kebelében virulhat fel, s maradhat meg állandóan. —

Azért, midőn egyfelől, a gaz osztr. ház uralmától honunk szent földét megakarjuk tisztítani; más részről, jövődönk alapját, a köztársaságon kívül, semmi más kormányzatra nem szabad fektetnünk.

Mi is tartóztathatná fel a magyar nemzetet attól; hogy a mire Istenétől teremtvé, keblének — a háromszázados osztrák ármányok és nyomorgatások által is ki nem olthatott ösztönénél fogva, valamint hona fekvése, ereje s a külkörülmények által hivatva van: — a szabad népeletet egyedül biztosító köztársaságot kimondja? —

Hisz a külföldi népmozgalmaknak, nyílt harcra kitört, és belső forrongásban mutatkozó minden lüktetése a köztársaság kivivására van irányozva.

És az öntudat és akarattal biró népeknek, a köztársaság irányában, illy határozott és élénk tetekben nyilvánuló rokonszenve nem újabb ösztönt nyujthat e nekünkis arra, hogy valahára mi is lép-

jünk fel határozattan; s azokat, kik népfelségsértési rútt hálátlansággal ellenünk mertek felkelni elcsapva magunktól; modjuk ki nyíltan, hogy mi ezentúl semmi koronai járom alá be nem adjuk nyakunkat, hanem szabadon és minden királyságtól független köztársaságban akarunk élni?

És ezt annál bátrabban tehetjük: minél bizonyosabbak lehetünk az iránt, miként mi, mindazon szellemi és anyagi elemek birtokában vagyunk, mellyek egy köztársaság alap szerkezetére megkívántatnak.

Ne is rettentsem vissza bennünket, a nemzet minden idegzetén átvonuló, azon megrázkódtatások féltelme, mellyeket, magyarországnak köztársasággá leendő átalakulása idézne elő. Ezeknél sokal kritikussabb phasisokból tudott már a nemzet szerencsésen kibontakozni; a mozgalmak feletti kormánygyeplőnek helyes vezetése által.

És itt engedjék meg önök, hálás tisztelettel állapodnom meg azon férfiak emléke felett, kik a nemzet vésznapjaiban, honfias elszánás és rendületlen bátorsággal teljesítették, a honmegmentésének, s creje kifejlesztésének nehéz munkáját; nem engedvén magokat, a nemzetre tornyosult vésszivatárok által elsodortatni.

Tisztelet azon kevés számú önzésteleneknek is, kik a sok napraforgó jellemű szerencsekalandoroktól elárnyalva; minden külfény és jutalomrai kinézés nélkül, keblök sűgallatát követve, hiven teljesíték hazafi kötelességöket. S egyedül a nép boldogságának szent

ösztönétől lelkesítve; ferfihoz illő nyílt határozottsággal kimondták s terjesztették szét azon eszméket mellyeknek, a nép keblébeni meggyökeredzésétől van feltételezve a nép boldogsága; — nem kapkodva kültetszés és jutalmazás után, nem rettenve meg a hatalmasok összeredőzött szemöldökétől; s elég önérettel bírva, az ellenkárrogok és ármánykodókat megvetni.

Hej! mert kedvező széllel evezni; a mások által mégérlelt és életbeléptetett eszméket megéjlenezni; s ezrek jövedelmével kapcsolatban álló kötelességet teljesíteni: — még nem olly nagy áldozat.

Eljön az idő, midőn a most közöttünk lezajló események, az élet mezejéről, a történet birtokába költöznek át; s míg azok közül, kik ez események hősei s áldozatai lettek; sokan elmelözve s feledtetve tengnek szerény magányukban: — sok érdemetlenek kik a magosra felvezető meredek lépcsőkön, talpokat térdökkel szokták felcserélni; teljes kényelem és fénytől környezve bitorlandják a fenső polczokat.

És azok, kik a nemzet szabadságának, évezredekre kiható megállapítása körül legtöbbet fáradtak: a világtól elhagyatva is édesen élendik zajtalan magányuk napjait; mert — a mit sok nagy urak nem tehetnek — ők büszke öntudattal elmondhatják magokról: „a nemzet szabadságának életfáját, mellynek árnyában e nemzedék, olly édesen nyugszik; s mellynek gyümölcsseit gondtalan kényelemmel éldeli most mindenki: — egykor én is segitettem elültetni; fel-

nevelni, s megvédeni — az idő viharai;... s az emberek ármányai ellen.

Mit mondjak azon férfuról, kit mindenek előtt, és felett kell vala említenem, kinek e nemzet szabadságtörténetével összeforrott nevét, tiszteres visszhanggal zengi körül hazánk minden bérceze és völgye; — kinek Europa nevezetességeit messze felülmúló lángesze s tiszta hazafisága, — a nemzetet, egy hosszú éven át ért vészesemények árja által elnem sodortatva, ingadozást nem ismerő bátorság és eréllyel a legeszélyesebb finom tapintattal, s előrelátó óvatossággal ragadta meg az események vezérfonalát, s tűzte ki az irányt a nép teendőinek; s vezette, s vezeteti ez irány felé a népet, melly rég megszokta az ő szavára figyelni; s akaratának — mint Isten parancsának engedelmeskedni; — mert tudja, hogy, míg Kossuth Lajos áll, a nép szabadság mozgalmainak élén: addig a szabadságharcz biztos kimeneteléről kételkedni nem lehet.

A hon iránti érdemét emeljem ki Kossuth Lajosnak, a hon megmentőjének?

Hisz mi, kik a közöttünk lezajló események medréből, s általuk, lelkünkben előidézett hatás mámorából kitisztult fogalom, s elvontan számoló, higogadt itélettel nem birunk: a jelen történetek illetékes biráinak szükséges kellekeig felemelkedni nem tudunk.

Csak egy utánunk jövendő kor lesz képes illőleg felfogni s megítélni: mit tett azon férfiu, ki a nemzetnek szabadságát adá vissza; s a hon bol-

dogságát évezredekre alapítá meg.

Egyedül azt ohajtanám mielőbb megérni, hogy a király helyett; a Kossuth Lajos életéért szövessék ünnepélyes ima, a templomi imádságok közzé, — a királyi családról is lehet imádkozni ott, hól az elkárhozásig elvetemült gonosztévőkről szoktunk megemlékezni. —

Van imádság a hazáért. Legyen imádság a haza felett virasztó kormányelnök, Kossuth Lajosért is —

De mi szokatlan tünemény árasztja el lelkemet eszményi világával!

Elöttem iszonyatos rémképei; majd derültebb alakjai tünedeznek fel, a nemzet élethalál küzdelmeinek.

Hosszú sora húzodik át szemeim előtt azon eseményeknek; mellyeknek számtalan vértusákból kibontakozó végjelenete, egy komoly sejtelem, .. nem.... a legtisztább és ésszerűbb hitnek; s a történetek és történendők alapján emelkedő, biztos reménynek megdicsőült, szivárványával izezi keresztül, az egész magyar birodalmat. És a magyar eget és földet, borújából kiderítő szivárvány szende fényénél, illetődvé szemlélem, a magyar szabadság és dicsőségnek, leáldozóra indult napját, eddig még soha nem látott fény és hatalomban emelkedni; s a nemzet egére tornyosult vészfelhőket szétűzni.

A sok csapás által megingatatt, de meg nem tört nemzet, újult erejének, egész lényét átkaroló, hatalmas izmaival emelkedik roskatag helyzetéből.

Az inség és nyomor; a halál és életkinok által fakasztott könyvek felszáradnak az ifjuság derülő képeről; s kebléről; újabb bimbói kezdenek fejledezni a társadalom s természet áldásainak. A letarolt mezők;

feldült városok és faluk, kikezdi nőni a táborozás vérnyomait.

A csaták által, az ország téerein' árasztott vérpatkok, ezer csiráit fejlesztik ki, a nemzeti lét erkölcsi és anyagi kincseinek.

Szóval: ember és természet, új életnek, új virulat és tenyészetnek indul.

A szabadság dicső nappalának fénysugári által borujából kiderült égnek képe: a te képed oh nemzet.

Az erkölcsi és anyagi veszteségek, és dulasok romaiból felviruló földnek képe: a te szent földed képe, oh imádott haza.

Az újjá születettek, szilárdulók, és nemesbülők képei: a ti képeitek, hazám szeretett fiai és lányai!

Vajha, az isteni igazság, természet és tapasztalás alapján emelkedő, imez idealis képei lelkennek, minél előbb, s minél teljesebb megvalósulásba mennének át. Oh mert e szív megrepedne, ezen képek bármelyikének elsötétedésén. S e szívvel, milliók anyagi s szellemi boldogsága szállna az enyészet sirjába.

Virulj tehát hazám szent földe! a természetnek halmaid és rónáidon fejledező milliárd áldásaiban.

Emelkedjél nemzetem szent neve! dicsőséged és szabadságodnak teljes élvezetében; s hatalmad és jóllétednek, messze elterjedő hírében.

Nevekedjete, nemesbüljete és gyarapodjatek hazámfiai és lányai!

És te Isten, magyarok Istene! hallgasd meg szolgádnak feléd emelkedő buzgó fohászát. Emeld isteni tekintély és érvényességre a gyarló ember igénytelen szavait Terjessz! ki áldásodat e hon határirára; tartsd meg és ápolj e nemzetet kegyelmed malasztos ölében; s légy fiainak és lányainak öre és óltalmazója, egész a világ végezetéig.

